

*Захарчук І., Різник О., Тигзов О.*

*Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ, Україна,  
Національний університет "Львівська політехніка", Львів, Україна*

## **НЮАНСИ ПРОЕКТУ "ІНТЕЛЕКТ НАЦІЇ. ШАХОВА ОСВІТА" В УКРАЇНІ**

**Вступ.** У третьому тисячолітті людство має розв'язати ряд важливих питань, серед яких – виховання високоморального та високоосвіченого підростаючого покоління, здатного самостійно приймати рішення, відповідати за власні вчинки та їх наслідки. Для цього потрібна гнучка система якісної освіти, найбільш важливою метою якої є сприяння досягненню високого рівня культури, життєвого самовизначення, що характеризує людину як непересічну особистість – творця власного життя та власної долі. З огляду на це, ЮНЕСКО проголосило XXI століття – століттям освіти.

Сьогоднішня потреба бути готовим до динамічної зміни громадсько-політичної ситуації, раптової переміни місця праці та проживання, спроможним до систематичного професійного навчання, саморозвитку, підвищення культурного рівня. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується інтенсивними пошуками нового в теорії та практиці навчання та виховання. Успішний розвиток суспільства в умовах швидкоплинних процесів державотворення потребує змін стійких стереотипів світосприйняття. У практиці різних галузей освіти України інтенсивно створюються та апробуються нові моделі педагогічних систем, технологій, використовуються різноманітні дидактичні засоби. Зважаючи на це, здійснення системного педагогічного впливу засобами шахів забезпечить належну ефективність формування сучасної інтелектуальної особистості, готової до позитивної самореалізації в соціумі.

Національні інтереси потребують дієвих заходів для розв'язання не лише суто спортивної, а й соціально значущої проблеми забезпечення розвитку шахів, як виду спорту, в Україні відповідно до Законів України: "Про фізичну культуру і спорт", "Про державні цільові програми"; Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, Постанови Верховної Ради України "Про проголошення Дня шахів в Україні", Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку шахів в Україні "Інтелект нації" на 2013 – 2020 роки" [4].

Шахи – популярний інтелектуальний вид спорту з давніми історичними традиціями та потенційними можливостями, що є складовою загальнодержавної системи фізичної культури та спорту. Гра у шахи розвиває логічне мислення, пам'ять, морально-вольові якості, інтелектуальні здібності, сприяє формуванню критичного самоаналізу, уміння самостійно приймати рішення і відповідати за їх наслідки. Шахово-освітній цикл - це комплекс науково-методичних, теоретично-методологічних основ, спрямованих на інтелектуальний розвиток дитини у інформаційно-розвивальному середовищі з використанням шахів. Ефективність формування підростаючої особистості, її інтелектуального розвитку засобами шахів підтверджується життєвими успіхами всесвітньовідомих українських шахістів Василя Іванчука, Руслана Пономарьова, Олександра Моїсеєнка, Андрія Волокитіна, Анни Ушеніної, Катерини Лагно, Наталії Жукової та Марії Музичук.

**Теоретично-методологічні засади, підходи та принципи.** Теоретично-методологічним підґрунтям освітнього проекту є системний підхід до формування всебічно і гармонійно розвиненої, успішної особистості в умовах розвитку сучасного суспільства. В основу створення пілотного проекту «Інтелект нації. Шахова освіта» (далі – Проект) покладено загальнонаукові, філософські, психолого-педагогічні положення та принципи, які ґрунтуються на Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку шахів в Україні «Інтелект нації»

на 2013 – 2020 роки", вимогах Базового компонента дошкільної освіти, Основних орієнтирів виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України [1-5].

Реалізація Проєкту здійснюватиметься з дотриманням науково-педагогічних принципів: особистісно-орієнтованого спрямування та індивідуалізації; гуманізації та демократизації; єдності свідомості та активності; відповідності особливостям розвитку особистості на різних вікових етапах; науковості, систематичності, послідовності у доборі навчально-методичного матеріалу; доступності та інтегрованості змісту, варіативності форм, методів застосування освітнього продукту; безперервності, наступності між різними ланками освіти; налагодження взаємодії із педагогічною, батьківською громадськістю.

**Суб'єкти спільної діяльності та цільові групи проєкту.** Суб'єктами спільної діяльності, спрямованої на реалізацію проєкту є: Міністерство освіти і науки України, Міністерство молоді та спорту України; Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України; Національна академія педагогічних наук України; Федерація шахів України; Спортивний комітет України; Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України; управління (департаменти) освіти і науки, молоді та спорту обласних та міста Києва державних адміністрацій; Львівський державний університет фізичної культури; дошкільні, загальноосвітні та позашкільні навчальні заклади областей і міста Києва; громадські та благодійні організації; представники засобів масової інформації.

Пріоритетними завданнями суб'єктів спільної діяльності є консолідація зусиль щодо здійснення державної політики у сфері освіти, спрямованої на формування сучасної особистості, її інтелектуального розвитку засобами шахів. У рамках реалізації Проєкту виділяються такі цільові групи: науковці; педагоги навчальних закладів та керівники шахових гуртків; вихованці та учні; батьківська громада навчальних закладів; психологи та лікарі.

**Мета, завдання та стратегія реалізації Проєкту.** Метою Проєкту є розроблення та впровадження цілісного шахово-освітнього циклу, спрямованого на розвиток творчих та інтелектуальних здібностей дітей. Завдання проєкту: формування відповідного інформаційно-розвивального освітнього середовища; розроблення та впровадження конкурентоздатного шахово-освітнього циклу; забезпечення змістового контенту та дидактичного наповнення шахово-освітнього циклу; популяризація здорового способу життя; зміцнення позитивного іміджу України на загальнонаціональному та світовому ринку; проведення моніторингу ефективності впровадження реалізації Проєкту [4].

Реалізація Проєкту забезпечить конструктивний вплив на розвиток сучасного суспільства в Україні, задоволення інтелектуальних, духовних і соціальних потреб особистості шляхом впровадження в українську освіту інноваційних технологій.

**Зміст, форми та методи.** Зміст Проєкту полягає у розробці алгоритму поетапної реалізації завдань та створенні потужного освітнього шахового середовища засобами новітніх інноваційних та інформаційних технологій.

Реалізація Проєкту складається із двох етапів:

I етап (підготовчий) – розроблення шахово-освітнього циклу;

II етап – впровадження шахово-освітнього циклу в навчально-виховний процес дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Розробка шахово-освітнього циклу передбачена для: дітей старшого дошкільного віку; учнів загальноосвітніх навчальних закладів; вихованців позашкільних навчальних закладів.

Підбір форм та методів реалізації Проєкту зумовлюється характером використання, місцем, форматом розповсюдження шахово-освітнього циклу та віковим адресатом (старший дошкільний, шкільний та юнацький вік).

Ключові підходи до реалізації Проєкту: пошук, відбір, аналіз ідей; розроблення та впровадження шахово-освітнього циклу.

**Управління реалізацією Проєкту.** Управління Проєктом здійснюватиметься робочою групою, склад якої затверджується наказом Інституту інноваційних технологій і змісту освіти. Робоча група формує цільові групи на рівні установ, навчальних закладів з різних регіонів України, визначає виконавців за різними напрямками роботи, проводить постійний моніторинг виконання завдань Проєкту.

**Система підготовки кадрів для здійснення Проєкту.** Підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів здійснюється на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти під час проведення тренінгів, майстер-класів, науково-методичних заходів тощо.

**Очікувані результати реалізації Проєкту.** Очікуваними результатами є: удосконалення нормативно-правової бази з питань шахової освіти; створення відповідного інформаційно-розвивального середовища з використанням засобів шахово-освітнього циклу; розроблення програмно-методичного супроводу шахово-освітнього циклу; покращення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення; забезпечення впровадження шахово-освітнього циклу; забезпечення розвитку системи перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

#### **Література**

1. *Базовий компонент дошкільної освіти. Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук. - К.: Видавництво, 2012. - 26 с.*
2. *Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 34, ст.451.*
3. *Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 20, ст.134.*
4. *Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку шахів в Україні «Інтелект нації» на 2013 – 2020 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 р. № 706-р.*
5. *Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. Наказ МОНмолодьспорт №1243 від 31.10.2011.*